

**АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.” гэж тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны бодлого”-ын 3.5.13-т биеийн тамир, спортын нэн шаардлагатай болон тэргүүлэх чиглэл, мэргэжлээр хүний нөөц бэлтгэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр заасан байдаг.

Монгол Улсын Их Хурлаас 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр баталж 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөж буй Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалтад Улсын Их Хурал биеийн тамир, спортын талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлохоор заасан.

Татварын ерөнхий хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1 дэх хэсэгт “...татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал татварын хуулиар бий болгох, тогтоох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй.” гэж заасан.

Түүнчлэн Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22.9 дэх хэсэгт албан татвар төлөгчийн орлого олох үйл ажиллагаатай хамааралгүй зарим үйл ажиллагааг нийгмийн хариуцлагын хүрээнд дэмжих зорилгоор элэгдэл тооцох үндсэн хөрөнгөд оруулсан хөрөнгө оруулалт, харилцан хамааралгүй бусад этгээдэд олгосон санхүүгийн дэмжлэг, хандивын зардлыг тус хуулийн 20.1-д заасны дагуу ногдуулсан албан татвараас хасаж хөнгөлөхөөр заасан бөгөөд үүнд спортын барилга байгууламж барьж байгуулах, ашиглах, олимпын төрлийн тэмцээн зохион байгуулах, Монголын үндэсний олимпын хороо, Монголын үндэсний паралимпын хорооны бүртгэлтэй олимпын төрлийн спортын холбоо, түүнд бүртгэлтэй баг,

мэргэжлийн тамирчин, дасгалжуулагчид олгосон санхүүгийн дэмжлэг хамаарахаар заасан боловч и-спортын төрөл хамрагдахааргүй байна.

Практик шаардлага

Дэлхий дахинаа цахим спортын төрөл маш хурдацтай хөгжиж зах зээлийн нэгэн томоохон орон зай болно гэдэг нь тодорхой болжээ. Энэ төрлийн спорт нь 1970-1980 онд видео тоглоом гарч ирснээс улбаатай бөгөөд цахим тоглоомын анхны хүлээн зөвшөөрөгдсөн арга хэмжээ 1972 онд Стэнфордын их сургууль дээр зохион байгуулагдаж, улмаар 1980 онд АНУ-д /Атари/ 10 мянган оролцогчтой зохион байгуулагдсан нь анхны томоохон тэмцээн болж байсан түүхтэй. Тэр цаг үеэс эхлэн өнөөдрийг хүртэл хөгжихдөө дэлхий даяар мэргэжлийн лигүүд байгуулагдаж, үзэгч, дэмжигчийн тоо тэрбумаар тоологдож, шагналын сан асар өндөр дүнд хүрч, 2022 оны Азийн наадмын спортын хөтөлбөрт багтжээ.

Түүнчлэн и-спортыг дагаад спонсоршипын асуудал явж байдаг учраас амжилттай байх тусам томоохон компаниуд хөрөнгө оруулж, ивээн тэтгэж, хамтран ажиллаж олон боломжуудыг эрэлхийлж байдаг. Нөгөө талаас спонсоршип, цалин, стрийм, хандив, нэмэлт орлого, рекламны орлого, шагналын сан зэрэг мэргэжлийн тамирчдын хувьд орлогын олон эх үүсвэр байдаг боловч манай улсад энэ боломжууд одоогоор бүрэн утгаараа ажиллаж чадахгүй байгаа учраас тамирчид гадаадын тамирчдын адил боломжийг эдлэх боломжгүй байна.

Дэлхийн бусад орнууд и-спортыг спортын төрөлд хамааруулж тусгайлан анхаарч эхлээд байна. Энэ төрөл нь өмнө дурдсанчлан Азийн наадмын төрөлд шинээр нэмэгдэж эхэлсэн төдийгүй одоогоор олимпын төрөлд хараахан багтаагүй боловч Олон улсын олимпийн хороо (IOC) албан ёсоор анхны Олимпийн eSports Наадам (OEG)-ыг 2027 онд Саудын Арабын Эр-Рияд хотод зохион байгуулахаа баталгаажуулаад байна. Ийнхүү энэ төрлийн спорт дэлхийн улс оронд хүлээн зөвшөөрөгдөж, олимпын наадмын хөтөлбөрт багтахад нэгэнт ойрхон болжээ.

Багийн спортын төрөлд хөгжил багатай манай улсын хувьд и-спортоор дэлхийн бусад улсуудтай харьцангуй жигд гараанаас эхэлсэн тул энэ төрлийн тамирчид азидаа төдийгүй дэлхийд өндөр амжилт үзүүлсээр байна. 2025 оны 8 дугаар сард Саудын Арабын Эр-Рияд хотноо 16 баг оролцсон, 1,250,000 ам.долларын шагналын сан бүхий “Esport World Cup 2025” дэлхийн цомын тэмцээний “Counter Strike 2” төрөлд манай улсын “The Mongolz” баг аварга болж, тоглогч М.Содбаяр /Techno 4k/ үнэ цэнэтэй тоглогчоор шалгарсан нь Монголын тамирчдын чадварыг харуулж байна. Түүнчлэн 2024 онд болсон и-спортын Pubg mobile төрлийн дэлхийн аваргын тэмцээнд манай улсын 3 баг I, II, IV байранд

шалгарч байсан удаатай. Ийнхүү И-спортыг дэлхийн улс орнуудтай энэ цаг үед мөр зэрэгцэн хөгжүүлэх боломж бидэнд байна.

Манай улсын хувьд спортын төрлийг олимпын болон үндэсний гэсэн төрөлд хамааруулж, түүнд үндэслэн Биеийн тамир, спортын тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хууль, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай зэрэг хуулиудаар спорт дахь урамшуулал, дэмжлэг, татварын хөнгөлөлтийн талаар зохицуулж байна.

Эдгээр хуулийг үндэслэн эрх бүхий этгээдийн баталсан шийдвэрүүд ч олимпын болон үндэсний спортыг дэмжихэд чиглэжээ. Тухайлбал, Засгийн газрын 2018 оны 173 дугаар тогтоолоор баталсан “Олон улсын олимпын хорооны ивээл дор зохион байгуулагддаг тив, дэлхийн наадам болон дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээнд амжилттай оролцож медаль хүртсэн тамирчин, түүний дасгалжуулагчийг шагнаж урамшуулах, мөнгөн шагнал олгох журам”, “Үндэсний хэмжээний тэмцээн, наадамд амжилттай оролцож медаль хүртсэн тамирчин, түүний дасгалжуулагчийг шагнаж урамшуулах, мөнгөн шагнал олгох журам”, Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын сайдын 2025 оны А/175 дугаар тушаалаар баталсан “спортын барилга байгууламж барьж байгуулах, олимпын төрлийн тэмцээн зохион байгуулах, Монголын үндэсний олимпын хороо, Монгол үндэсний паралимпын хорооны бүртгэлтэй олимпын төрлийн спортын холбоо, түүнд бүртгэлтэй баг, мэргэжлийн тамирчин, дасгалжуулагчид олгосон санхүүгийн дэмжлэгийн хүрээнд албан татварын хөнгөлөлтөд хамрагдах бүтээн байгуулалт, төсөл, үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага” зэрэг шийдвэрүүд байна.

Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1 дэх заалтын дагуу улсын төсвөөс дэмжлэг үзүүлэх спортын төрлийн ангиллыг сонгох, үндэсний шигшээ багийг бүрдүүлэх үүднээс Соёл, спорт, аялал жуулчлалын сайдын 2025 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн “Үндэсний шигшээ багийг бүрдүүлэх тухай А/82 дугаар тушаалаар 26 спортын төрлийн жагсаалт, орон тооны хязгаарыг баталж, холбогдох журмын хүрээнд спортын холбоодтой гэрээ байгуулан санхүүжүүлж байна. Үүний дагуу спортын 26 төрлөөр үндэсний шигшээ баг бүрдүүлэн 250 тамирчин, 4 эмч, 60 дасгалжуулагч нийт 31 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаж байна.

Эдгээр 28 спортын төрлөөс шатар болон и-спортын төрөл нь олимпын бус үндэсний шигшээ багийн төрөл бөгөөд Биеийн тамир, спортын улсын хороо Монголын электрон спортын холбоотой 2025 оны 04 дүгээр сарын 07-ны өдөр Үндэсний шигшээ багийг электрон спортын наадамд бэлтгэн оролцуулахад улсын төсвөөс санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх гэрээ байгуулан 2025 оны 10, 12 дугаар сард болох 2 удаагийн арга хэмжээнд нийт 60 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлэхээр тогтжээ. Түүнчлэн Биеийн тамир, спортын улсын хорооны даргын 2025 оны 03 дугаар сарын

25-ны өдрийн А/67, мөн оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн А/109 дүгээр тушаалаар баталгаажуулан Засгийн газрын 2021 оны “Үндэсний шигшээ багийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 156 дугаар тогтоолын¹ дагуу цалинжуулахаар тусгасан.

Аливаа салбарыг, ялангуяа спортын аль нэг төрлийг хөгжүүлэхэд ийнхүү зөвхөн төсвийн хөрөнгө оруулалт, төрийн дэмжлэгт тулгуурлах бус хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтаар дэмжих боломж олгох, оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх нь чухал байдаг. Ингэснээр үндэсний аж ахуйн нэгжийн энэ төрлийн спортод хөрөнгө оруулах, аливаа төрлийн санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлэх, мэргэжлийн тамирчинг бэлтгэх, энэ чиглэлийн маркетингийн тогтолцоог хөгжүүлэх боломжтой байдаг.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22.9 дэх хэсэгт албан татвар төлөгчийн орлого олох үйл ажиллагаатай хамааралгүй зарим үйл ажиллагааг нийгмийн хариуцлагын хүрээнд дэмжих зорилгоор элэгдэл тооцох үндсэн хөрөнгөд оруулсан хөрөнгө оруулалт, харилцан хамааралгүй бусад этгээдэд олгосон санхүүгийн дэмжлэг, хандивын зардлыг тус хуулийн дагуу ногдуулсан албан татвараас хасаж хөнгөлөх зохицуулалттай бөгөөд уг зохицуулалтад спортын барилга байгууламж барьж байгуулах, ашиглах, олимпын төрлийн тэмцээн зохион байгуулах, Монголын үндэсний олимпын хороо, Монголын үндэсний паралимпын хорооны бүртгэлтэй олимпын төрлийн спортын холбоо, түүнд бүртгэлтэй баг, мэргэжлийн тамирчин, дасгалжуулагчид олгосон санхүүгийн дэмжлэг хамаардаг.

Шинэ тутамд эрчимтэй хөгжиж байгаа, ирээдүйд амжилт үзүүлэх боломжтой гэж үзэж болох и-спортын төрөл нь олимпын төрөлд хараахан багтаагүй байх тул дээрх татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамрагдахгүй байгаа нь спортын энэ төрлийг адил түвшинд авч үзэх боломжгүй байна.

Хуулийн дээрх зохицуулалт и-спортын үндэсний шигшээ багийн мэргэжлийн тамирчин, дасгалжуулагчид олгосон санхүүгийн дэмжлэгийг хамаарах агуулгыг бий болгох замаар олимпын наадмын хөтөлбөрт багтдаг спортын төрлийг хөгжүүлэхээс гадна багийн спортыг хөгжүүлэх, шинэ тутам гарч ирж байгаа спортын төрлийг одооноос дэмжих, эдгээр төрөлд хүний нөөц бэлтгэх, амжилт гаргах боломжийг нэмэгдүүлэхээр байна.

Иймд дээрх хууль зүйн болон практик үндэслэл, шаардлагад үндэслэн Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг тодорхойлсон болно.

¹ <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16207241816751>

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ:

Хуулийн төсөл 2 зүйлтэй байх бөгөөд 1 дүгээр зүйлд Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22.9.6 дахь заалтад “Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн 10.1.1-д заасны дагуу бүрдүүлсэн үндэсний шигшээ баг, түүний харьяалагддаг спорт холбоо” гэх агуулгыг нэмэх, 2 дугаар зүйлд хууль хүчин төгөлдөр болох хугацааг тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засгийн үр дагаврын талаар:

Үндэсний аж ахуйн нэгжийн энэ төрлийн спортод хөрөнгө оруулах, аливаа төрлийн санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлэх, мэргэжлийн тамирчинг бэлтгэх, энэ чиглэлийн маркетингийн тогтолцоог хөгжүүлэх боломж бүрдэнэ.

Манай улсад үндэсний болон олимпын наадмын хөтөлбөрт багтдаг спортын төрлийг хөгжүүлэхээс гадна багийн спортыг хөгжүүлэх, шинэ тутам гарч ирж байгаа спортын төрлийг одооноос дэмжих, эдгээр төрөлд хүний нөөц бэлтгэх, амжилт гаргах боломжийг нэмэгдүүлнэ.

Түүнчлэн хувийн хэвшлийн байгууллага өөрийн санаачлага, өөрийн хөрөнгөөр нийгмийн хариуцлагын хүрээнд бодитой хөрөнгө оруулалт оруулах, төсөл хэрэгжүүлэхэд татварын хөнгөлөлт эдэлж нийгэмдээ хувь нэмрээ оруулах идэвх санаачлагыг дэмжин урамшуулж цаашлаад эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлэх чухал ач холбогдолтой.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцсэн эсэх, холбогдох хууль тогтоомжтой уялдсан байдал, хуулийн төслийг дагалдан гарах хууль тогтоомжийн төслийн талаар:

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц болон холбогдох бусад хууль тогтоомжтой уялдуулан боловсруулах бөгөөд хуулийн төслийг дагалдуулан Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.